

CSOBAY-NOVÁK CSABA

Radiológiai szakvélemény az Országos Levéltár aranypecsétjeiről

A 13–18. században készült aranypecséték radiológiai vizsgálatát végeztük el a Magyar Nemzeti Levéltár és a Genersich Antal Alapítvány kérésére. Jelen voltak: Csüllögh Csilla, Entz László, Szabó Csaba, Rácz György, Tankó Attila. Eseménytelen CT vizsgálatot végeztünk összesen 7 db bulláról, helikális technikával, a sugárdózis – és így a képminőség – maximalizálásával.

Meg kell jegyezni, hogy a képminőség sajnos az összes vizsgált aranybulla esetén lényegesen elmarad a várakozásaitól. Ennek oka az arany extrém sugárelnyelése, mely minden várakozást felülmúlt. Így a bennük denzitásáról érdemben nyilatkozni nem lehet, azon túl, hogy nem fémtöntvény, és nem gáznemű anyag van bennük.

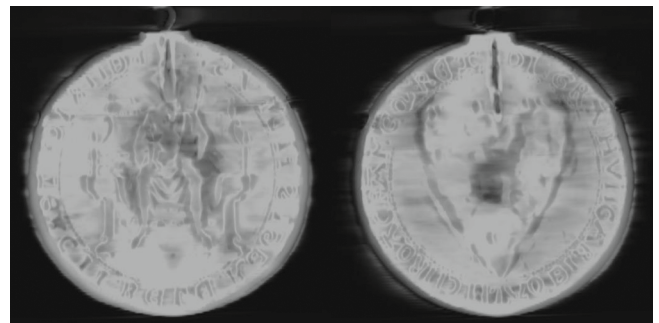
A tárgyak radiológiai leírása a helyszínen kapott leltári szám alapján:

1202 – Imre király (Tota úrnő)
Jelzete: HU-MNL-OL-DL 39249.

A függesztőkarikával összefüggésben a középpont irányában megfigyelhető egy 19 mm hosszú, körülbelül 2 mm átmérőjű fémszög. Közvetlenül a fémszög mellett látható V alakban egy 2 mm széles, lapos fémlemez. Bennéke a széli részeken nem megítélhető, a függesztőkarika környezetében levegőzárványok azonosíthatóak.

1. kép – DL 39249.

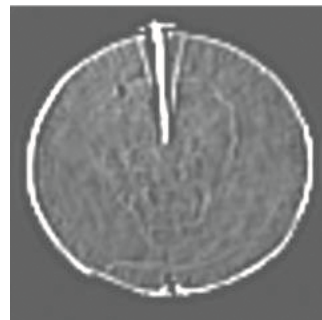
2. képpár – DL 39249. elő- és hátlap

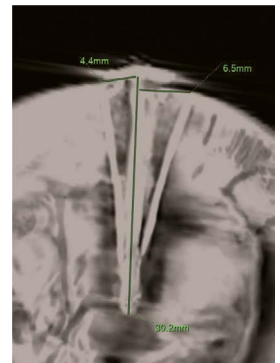
3. képpár – DL 39249.

1221 – II. András (Tota úrnő megerősítése) – Jelzete: HU-MNL-OL-DL 39250.

A függesztőkarika a bulla középpontja irányában egy 30 mm hosszú fémszögben folytatódik. Ettől két oldalra, 6 és 4 mm-re egy-egy 2,5-3 mm széles fémlemez merevítő figyelhető meg V alakban elhelyezkedve. Középső részén, a fémszög körül levegőzárványok láthatók, a széli részeken bennéke nem megítélhető.

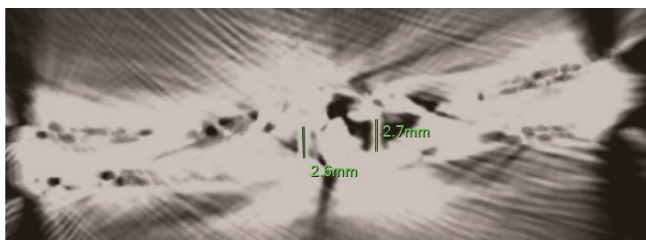

4. képpár – DL 39260.

5. képpár – DL 39250.

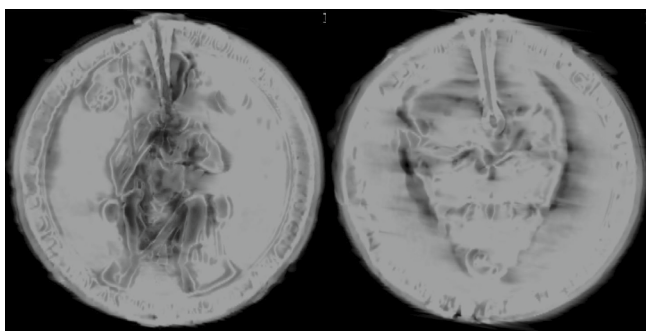
6. kép – DL 39250.

1224 – II. András – Jelzete: HU-MNL-OL-DL 50616.

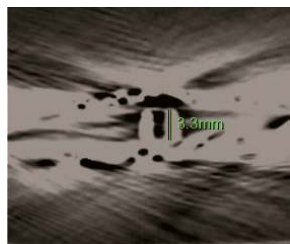
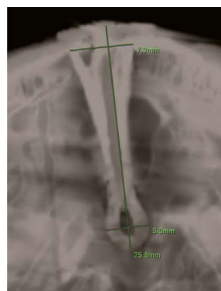

A függesztőkarika a bulla középpontja felé álló, körülbelül 3 mm széles fémszögben folytatódik. Egyéb merevítő nem látszik benne. Bennéke alig megítélhető, valószínűleg levegőzárványt is tartalmaz.

7. kép – DL 50616.

8. képpár – DL 50616.

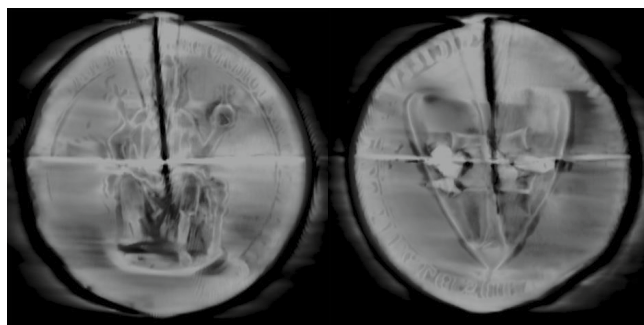
9. képpár – DL 50616.

1251 – IV. Béla király – Jelzete: HU-MNL-OL-DL 50617.

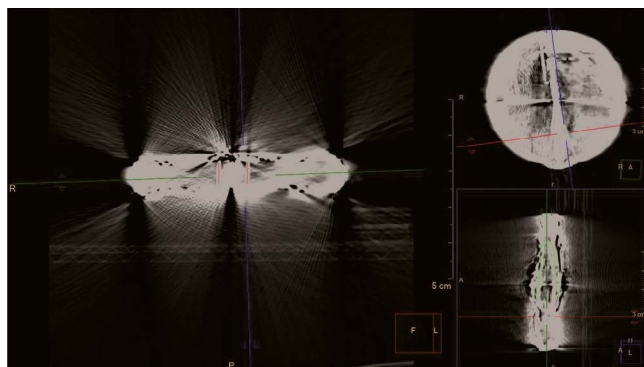
Ebben a bullában két fémlemez keresztezi egymást nem teljesen a középpontban. A bulla „vízszintes/egyenlítői” tengely mentén lévő fémlemezen a kettőskeresztet mutató címer felőli oldalon, a felszín alatt szabálytalan alakú fémdarabkák láthatók (forrasztás?). Ezen kívül két, hajtú alakú, lapos fém is van a bulla belsejében, egymásra merőlegesen. A bullát nagyjából homogénnek tűnő massa tölti ki, számottevő levegő nincs benne.

10. kép – DL 50617.

11. képpár – DL 50617.

12. képpár – DL 50617.

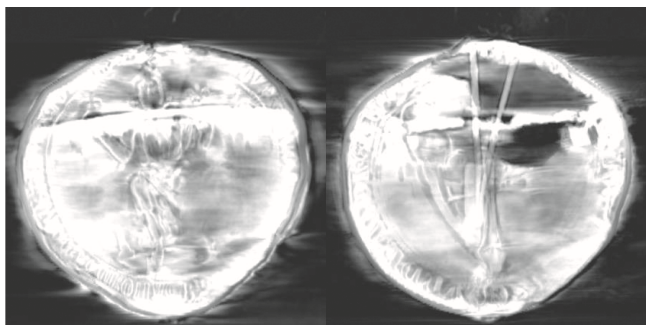
1252 – IV. Béla király – Jelzete: HU-MNL-OL-DL 369.

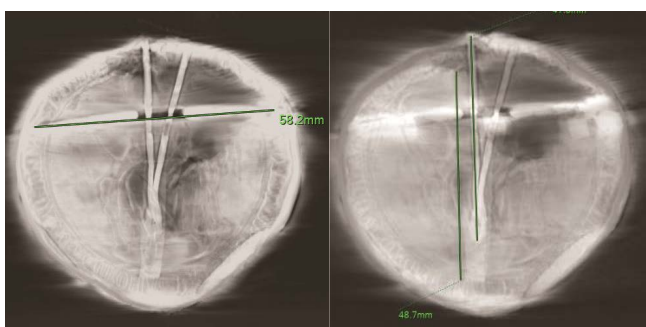
13. kép – DL 369.

A függesztőkarika a bulla középpontja irányában 48 mm hosszú, körülbelül 6 mm széles, hajtú alakú fémlemezben folytatódik. Ez alatt egy hasonló, 48 mm hosszú fémlemez látható, az előzőre merőleges síkban. Ezen kívül a bulla „egyenlítőjével” párhuzamosan is látható egy 58 mm hosszú fém merevítés. A kettőskeresztet ábrázoló

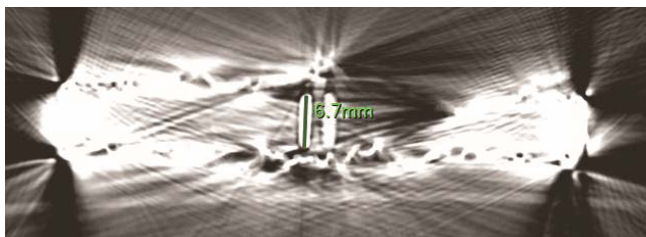
címer felőli oldalon jelentős anyagihiány látszik, ezzel összefüggésben a bulla ezen része üreges. Egyéb részeinek bennéke nem megítélhető.

14. képpár – DL 369.

15. képpár – DL 369.

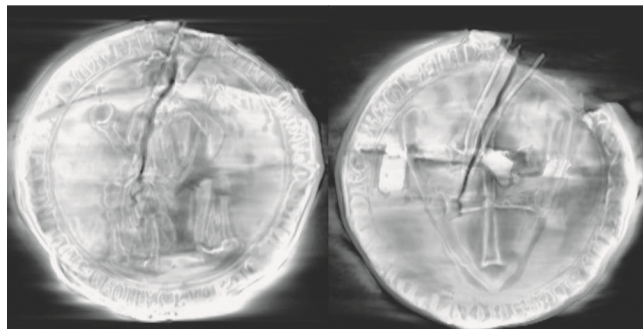
16. kép – DL 369.

1258 – IV. Béla király – Jelzete: HU-MNL-OL-DL 40046.

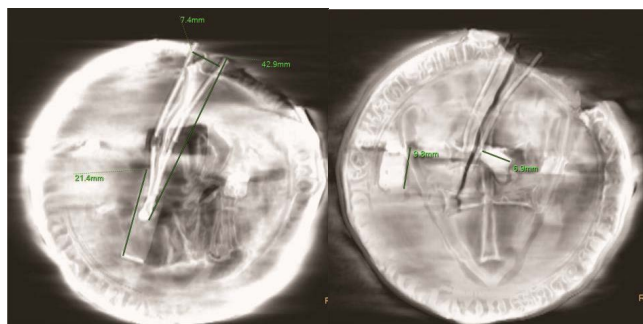
A függesztőkarika 43 mm hosszú, lapos (7 mm), hajtú alakú fémszögben folytatódik. Ennek végénél merőleges helyzetű, rövidebb, hasonlóan lapos (6 mm), hajtú alakú fém figyelhető meg. Ebben a bullában figyelhető meg legnagyobb mennyiségben a bulla címeres oldalának felszínéhez közel elhelyezkedő, törmelékyszerű fémárnyékok (forrasztás?). A fémszegre merőleges merevítés ebben az egy bullában lényegesen szélesebb, a trónoló királyalakos oldala felé eső felszínhez közeli részén 16 mm legnagyobb szélességet ér el, kifejezetten aszimmetrikus. Címeres oldalának felső részén jelentős anyagihiány figyelhető meg. A bulla bennéke nem megítélhető.

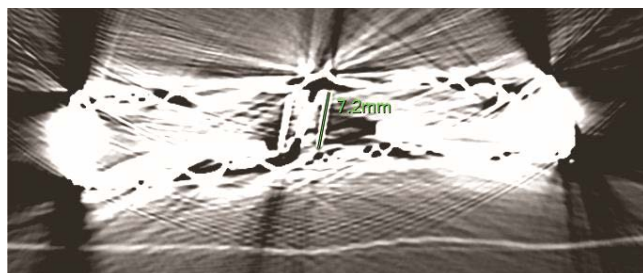
17. kép – DL 40046.

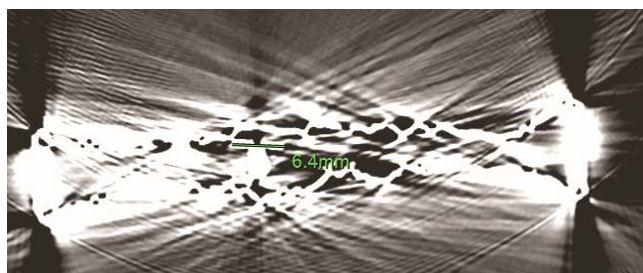
18. képpár – DL 40046.

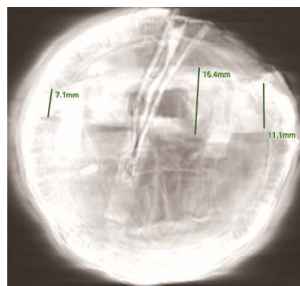
19. képpár – DL 40046.

20. kép – DL 40046.

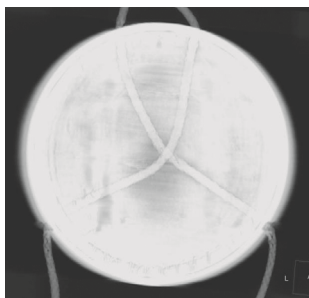

21. kép – DL 40046.

22. kép – DL 40046.

1765 – Mária Terézia (Erdélyi címeradomány) – Jelzete: HU-MNL-OL-F 144-5.

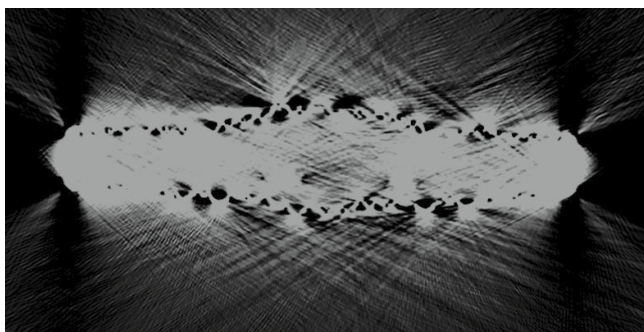

Homogén masszával kitöltött, levegő nincs benne. A kisebb bulláktól teljesen eltérő a szerkezete, sem fémmerevítést, sem egyéb fémkomponenst nem tartalmaz. A madzag csomó nélkül, keresztetve halad át rajta.

23. kép – OL-F 144-5.

24. képpár – OL-F 144-5.

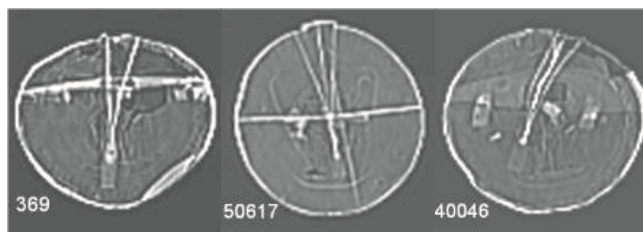

25. kép – OL-F 144-5.

Összefoglalás

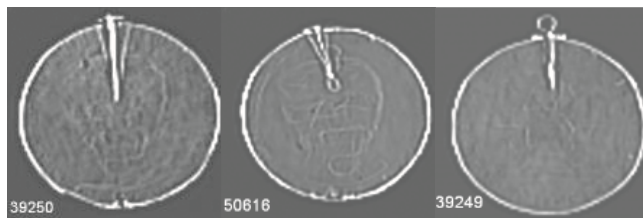
A vizsgált aranybullákat szerkezetük alapján három csoportra oszthatjuk.

Az első csoportba tartoznak a hosszú (4-5 cm), csaknem a teljes pecsétet átérő rögzítőszeggel, ehhez kapcsolódó, illetve erre merőleges helyzetű merevítőkkal készített pecsétek – 369, 50617, 40046. Ezek közül szerkezetileg kicsit kilóg a 40046 számú tárgy, melynek merőleges merevítője lényegesen szélesebb, mint a másik kettőnél – talán más mester készíthette. Mindhárom pecsét további közös és kizárólagos jellemzője a szabálytalan fémbennék jelenléte, mely talán forrasztás lehet, mindhárom pecsét esetében a címer felőli felszínhez közel.

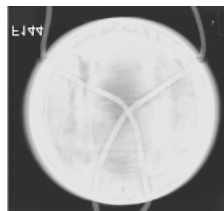

26. képsorozat

2. A második csoportba a rövid (2-3 cm) rögzítőszeggel rendelkező pecsétek tartoznak, melyek belsejében további fémmerevítés nincs. Ezek közül szerkezetileg kissé kilóg a sorból a 39249 számú bulla, melynek fémszeg melletti merevítője lényegesen közelebb helyezkedik el, sokkal kevésbé V alakú, mint a másik kettőnél – ezt talán egy másik mester készíthette.

27. képsorozat

A harmadik csoportot az F144 jelű bulla alkotja, melyben nincs belső merevítés, sem rögzítőszeg, sem függesztőkarika.

28. kép

